

12. *Robinia* L. — trnovník*)

Robinia LINNAEUS Sp. Pl. 722, 1753.

Lit.: VADAS E. (1914): Die Monographie der Robinie. Selmecbánya. — UHROVÁ A. (1928): Jak se dostal trnovník do Evropy. Příroda 21: 8–9. — VĚTVIČKA V. (1965): Vliv trnovníku akátu na půdní vlhkost. Čas. Slez. Mus., ser. C, 4: 31–39.

Opadavé stromy nebo keře, trnité nebo netrnité. Listy lichozpeřené; palisty malé, často přeměněné v trny; lístky celokrajné. Květenství převislé nebo $\pm$ vzpřímené hrozny v úžlabí podpůrných listů. Květy stopkaté; kalich zvonkovitý, dvoupyský; koruna bílá, narůžovělá, růžová, růžovofialová až červenofialová; pavéza velká, srdčitá, okrouhlá až široce vejčitá; křídla obvejčitá, s ouškou; člunek trojúhelníkovitý, tupý; tyčinek 10, $\pm$ stejně dl., 9 srostlých nitkami asi do 3/4 délky a jedna horní z větší části volná, přirostlá na bázi nebo do 1/2 délky nitky; semeník podlouhlý, s mnoha vajíčky; čnělka zahnutá, pod bliznou chlupatá; blizna koncová. Plody mnohosemenné lusky, pukající v obou švech. Semena silně zploštělá; hilum výrazné, okrouhlé; radikula odstálá. — 10 až 20 druhů v Severní Americe, především v Mexiku a v j. a jv. částech USA. — Entomogam.

Poznámka: Rostliny rodu *Robinia* obsahují neproteinové aminokyseliny (např. kanavanin), toxalbumin robin, chalkonový butein a jeho deriváty, flavanoloxy robinetin, kyselinu ellagovou, ellagotaniny a kondenzované třísloviny. Hydrolyzáty listů uvolňují do půdy fenolkarboxylové kyseliny (např. kyselinu syringovou) a většinou tak znemožňují klíčení jiných rostlin.

- 1a Květy bílé nebo narůžovělé, 15–20 mm dl., silně vonné; mladé větévky a plody lysé nebo olysalé . . . . . **1. *R. pseudacacia***
b Květy růžové, růžovofialové až červenofialové, 20–26 mm dl., nevonné; mladé větévky a plody huňatě chlupaté nebo štětinatě žláznaté **2**
2a Stromy, 3–12 m vys.; mladé větévky a plody huňatě a žláznatě chlupaté; květenství s 6–15 (–18) květy . . . . . **2. *R. viscosa***
b Keře nebo malé stromy, 0,7–1,0(–3,0) m vys.; mladé větévky a plody štětinatě žláznaté; květenství s 3–5(–9) květy . . . . . **3. *R. hispida***

1. *Robinia pseudacacia* L. — trnovník akát

Tab. 77/1

Robinia pseudacacia LINNAEUS Sp. Pl. 722, 1753.
– Syn.: *Robinia acacia* L. Syst. Nat., ed. 10, 2: 1161, 1759.
Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 348.

Opadavý, 2–30 m vys. strom nebo keř. Kůlový kořen krátký, kořenové výběžky četné, dlouhé, plazivé, mělce podpovrchové. Kmen s hluboce brázditou borkou; větve i v mládí lysé. Listy se 4–10 páry lístků, dl. řapíkaté; řapíky pýřité, palisty ztrnovatělé, 0, 5–2,0 cm dl., zelené, červenozelené až hnědé, vz. chybějí; lístky řapíčkaté; čepele vejčité, eliptické až podlouhlé, na vrcholu zaokrouhlené nebo vykrojené, s nasazeným hrotem, na bázi klínovité nebo náhle zúžené, 20–35 (–55) mm dl., 15–30(–35) mm šir., lysé nebo olysalé, na svrchní straně jasně zelené, na spodní nasivělé; řapíčky 2–4 mm dl., pýřité. Květenství řídké, převislé hrozny, 10–20 cm dl., s 5–15 (–20) květy; stopky květenství 7–15(–20) cm dl.; květní stopky 7–11 mm dl., roztr. chlupaté. Květy přímo odstálé, silně vonné; kalich 4–5 (–6) mm dl., lysý, červenozelený, zelený až zelehnědý; kališní cípy trojúhelníkovité, kratší než kališní trubka; koruna 15–20 mm velká, bílá nebo slabě narůžovělá, pavéza uprostřed se světle zelenou skvrnou, na bázi žlutá; pavéza okrouhlá

až šir. vejčitá; křídla tupá, o málo kratší než pavéza; člunek kratší než křídla. Lusky s (2–) 6–9(–16) semeny, v obrysu čárkovité, ploché, (35–)60–80(–90) mm dl., (10–)11–13 (–14) mm šir., s gynopodiem 1, 5–2,0 mm dl., lysé nebo olysalé, hnědé až tmavě šedohnědé, s tmavšími skvrnami. Semena v obrysu ledvinitá až eliptická, silně zploštělá, (4,0–)5,0–6,0 (–6,5) mm dl., (2,1–)3,0–4,0(–4,5) mm šir., 1,3–1,7(–1,9) mm silná, hladká, šedohnědá, hnědá, hnědočerná až olivově zelená, jednobarvná nebo s černohnědými skvrnami, matná nebo slabě lesklá. V–VI. Ff.

2n = 22 (ČR: 58. Sud. mezih.)

Variabilita: Mnoho kultivarů, lišících se zejména vzrůstem, tvarem lístků, vřeten listového, přítomností nebo nepřítomností trnů (f. *inermis* DC. bez trnů) aj., převážně bez větší taxonomické hodnoty.

Ekologie a cenologie: Lesy, okraje cest, aleje, násypy tratí, zahrady, parky, ulice apod., na různých, chudých i živinami bohatých podkladech a na lehčích i těžších, suchých i vlhkých půdách. Pevně ve společenstvech svazů *Chelidonio-Robinion* a *Balloto nigrae-Robinion*. V současné době se šíří i do přirozených společenstev světlých lesů a křovinatých strání, kde podmiňuje změny druhové skladby.

*) Zpracovala A. Chrtková

Rozšíření v ČR: Velmi často v termofytku, méně v mezofytku, v oreofytku pouze ojediněle, v planárním až submontánním stupni. Rozšířený výsadbami a zdomácnělý na celém území. — Mapy: AČSSR 1966: map. 23.1.

Celkové rozšíření: Původní ve stř. a v. části Severní Ameriky. Pěstovaný a zdomácnělý v mírném pásu celého světa. Do Evropy se dostal v r. 1601 (Francie). První údaje z Čech jsou z r. 1710.

V ý z n a m: Poskytuje dobré dřevo, využívá se jako medonosná dřevina. Význam má při ozeleňování chudých a suchých půd, ale intenzivně se šíří podzemními výběžky a působí destrukci přirozené vegetace. V různých kultivarech se pěstuje jako okrasná dřevina v parcích a zahradách.

2. *Robinia viscosa* VENT. — trnovník lepkavý

Robinia viscosa VENTENAT Descr. Pl. Jard. Cels t. 4, 1800. — Syn.: *Robinia glutinosa* SIMS Bot. Mag. 16: t. 560, 1801.

Opadavý, 3–12 m vys., slabě trnitý strom. Kulový kořen krátký, silný. Mladé větve huňatě chlupaté a žláznaté, lepkavé, později překryté červenohnědou vrstvou pryskyřice; trny tenké. Listy s 5–10 páry lístků; řapíky huňatě chlupaté a žláznaté, lepkavé; lístky vejčité, na vrcholu zaokrouhlené, s nasazeným hrotem, 10–40 mm dl., 8–20 mm šir., shora olysalé až lysé, na spodní straně chlupaté, na svrchní straně tmavě zelené, na spodní nasivělé. Květenství krátké hrozny, přímo odstálé, 5–8 cm dl., s 6–15 (–18) květy; stopky květenství v mládí huňatě chlupaté a žláznaté, lepkavé. Květy nevonné; kalich 5–6 mm dl.; kališní cípy kratší než kališní trubka; koruna 20–25 mm dl., růžová nebo růžovofialová, pavéza uprostřed se světle zelenou skvrnou. Lusky v obrysu čárkovité, 70–80 mm dl., 10–12 mm šir., huňatě chlupaté a žláznaté. V–VI. Ff.

$2n = 20$ (extra fines)

13. *Wisteria* NUTT. — wistárie*)

Wisteria NUTTALL Gen. North. Amer. Pl. 2: 115, 1818, nom. cons. — Syn.: *Diplonyx* RAFIN. Fl. Ludov. 101, 1817, nom. rejic.

Lit.: SPRENGER C. (1911): Neue Mitteilungen über *Wisteria chinensis* DC. Mitt. Deutsch. Dendrol. Ges. 20: 237–240. — GUÉDÉS M. (1975): Carpel morphology in *Wisteria sinensis* homologues from teratology. Phytomorph. 25: 205–215.

Opadavé popínavé keře nebo liány. Listy lichozpeřené; lístky celokrajné. Květenství koncové, řídké, převislé hrozny. Kalich krátce zvonkovitý; koruna světle fialová, vz. bílá; tyčinek 10, 9 srostlých nitkami asi do 1/2 délky, jedna horní volná; semeník stopkatý, s mnoha vajíčky; čnělka zahnutá; blizna koncová, kulovitá. Plody pukavé lusky, na vrcholu náhle zúžené v krátký zobánek, na bázi klínovité. Semena zploštělá; hilum okrouhlé. — Asi 6 druhů rozšířených ve v. Asii (Čína, Japonsko) a v Severní Americe. Pěstují se po celém světě. — Entomogam.

*) Zpracovala A. Chrtková

Tab. 77: 1 *Robinia pseudacacia*, 1a — část větvičky s trny, 1b — plod. — 2 *R. hispida*. — 3 *Wisteria sinensis*.

Občas se pěstuje v parcích, zahradách a na ulicích jako okrasný strom. Původní v jv. části Severní Ameriky. V Evropě je znám od r. 1791, v Čechách od r. 1835.

3. *Robinia hispida* L. — trnovník srstnatý

Tab. 77/2

Robinia hispida LINNAEUS Mant. Pl. 1: 101, 1767.

Opadavý, slabě trnitý nebo netrnitý keř nebo malý strom, 0,7–1,0(–3,0) m vys. Kulový kořen krátký, silný. Mladé větve červeně štětinatě žláznaté, později červeně tečkované. Listy s 3–6 páry lístků; řapíky červeně štětinatě žláznaté; lístky obvejčité až téměř okrouhlé, na vrcholu zaokrouhlené, s nasazenou měkkou osinou, 20–35 (–55) mm dl., 15–30(–35) mm šir., na svrchní straně olysalé nebo lysé, na spodní chlupaté. Květenství krátké, téměř kulovité, převislé hrozny s 3–6(–9) květy. Květy nevonné; kalich 5–6 mm dl.; kališní cípy o málo delší než kališní trubka; koruna 22–26 mm dl., růžová až červenofialová. Lusky v obrysu podlouhlé až čárkovité, 50–80 mm dl., ca 10 mm šir. V–VI. Ff.

$2n = 30$ (extra fines)

Vzácně se pěstuje v teplejších oblastech v parcích a v zahradách jako okrasná dřevina. Původní v jv. části Severní Ameriky. V Evropě je znám od r. 1743, v Čechách od r. 1865.

Poznámka: Velmi vzácně se v zahradách pěstuje *Robinia neomexicana* A. GRAY, význačná světle růžovými květy, větévkami jen v mládí chlupatými a žláznatými, nelepkavými. Původní v Severní Americe.

Kříženci

1 × 2. *Robinia pseudacacia* × *viscosa* = *Robinia* × *ambigua* POIRET in LAM. Encycl. Méth. Bot., Suppl. 4: 690, 1817.

Vyznačuje se bledě růžovými květy a větévkami v mládí roztr. žláznatými. Vzácně pěstován v parcích a zahradách.

